

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Casvum Conscientiæ

Continens Praxim exactissimam De Censvris Ecclesiasticis, Aliisque
Poenis, & Canonicis impedimentis, in Septem Libros distributus ...

Sayer, Gregory

Venetiis, 1627

xiv. De causis, quae a participatione cum excommunicatis excusant.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13883

Alphonso Vualdo in Candelabro suo aureo, par. 2. tract. de excom. num. 89. Quo casu si vnus excommunicatus sit qui vel initio nobiscum acceuerit, vel nobis comedentibus interuenit, nisi qui excommunicatus sit, exeat, reliqui à mensa surgere debent, non obstante cuiuscunque scandalo, si forte aliqui exinde scandalizentur, quia

Secunda non vitant, Doctor, Index bene viuens, vt Innoc. in cap. Nuper, de sent. excom. Palud. & S. Anton. vbi supra, Summa Astensis p. 2. lib. 7. tit. 11. art. 1. q. 2. Nau. in Man. c. 27. nu. 20. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 7. §. 3. Vgolin. Tab. 2. c. 23. §. 2. num. 3. testatur; Quicquid Dur. 4. d. 18. quest. 5. nu. 7. contrarium dicit, existimans in hoc casu, quod sit participatio solum cum non excommunicato qui vtrumque inuitauit, non autem cum excommunicato, etiam si comedat in eadem mensa, nisi, inquit, excommunicatus ille inuitatus fuisset de consensu meo, quod & contra omnes alios asseritur, & falsum est, quia sic participatur de eodem conuiuio; & sicut qui inuitat sic excommunicatum cum eo participat, ita etiam & ego ab eo inuitatus, & cum eo comedens, cum eodem participare censeor, est enim participatio in eodem conuiuio illius tertij, à quo vterque est inuitatus, vt constat. Poterit tamē opinio Durandi locum habere, quando mensa in cōuiuio essent valde distincta, & ob conuiuiarum multitudinem in diuersis cubiculis vnus domus, aut in diuersis domibus inuitantis comederent, tūc enim nec simul communicare, nec in eodem conuiuio simul edere mortaliter censetur, vt notat Henriquez vbi supra in annot. in litera K.

14 Quod si hospitatus sim in domo aliqua & superueniat aliquis denunciatus, non teneor de domo exire, in qua receptus sum, dummodo tamen habere possim locum separatum, ita, vt nō oporteat me in aliquo cōmunicare cū eo. Et quamuis sciam aliquem publicè excommunicatum in aliqua domo receptū esse, possim ibi hospitari, & locus sit tantæ capacitatis, vt possim eius communionem vitare, aliter non.

15 Immo vero, licet mihi cum excommunicato in eodem cubiculo comedere, modo eadem mensa non sit, & in eodem cubiculo dormire, sed non in eodem lecto, quia hoc sine volūtaria communionē illius esse nequit, in alio vero casu vitare suo iure, vt laius tradit Palud. 4. d. 18. q. 6. art. 1. Innoc. in cap. Nuper, vers. Et alij prohibitis, de sent. excom. Summa Astensis, par. 2. li. 7. tit. 11. art. 1. quest. 22. & Rhodonsis ab eodem relatus, S. Anton. 3. par. tit. 25. c. 2. Marian. Socin. in cap. inter alia, num. 42. de sent. excom. Syluest. verbo, excom. 5. numer. 3. Tabiena, verb. exco. 8. vers. quarto. Caiet. in Summa verbo, communicatio cum excommunicato, quibus casibus sit omnino illicita. Vgol. Tab. 2. cap. 23. §. 2. num. 3. & §. 3. num. 2. & Sot. 4. d. 22. q. 1. art. 4. Concl. 2. in fine.

16 Tertio denique, non potest quis excommunicato amico venienti comedere ad domum suam, dimittere ei domū suam, aut tradere ei clauēs domus suæ vt eam ingressus ibi comedat, etiam separatim in domo sua, ex Summa Astensis, p. 2. lib. 7. tit. 12. q. 26. S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 2. Tabiena, verbo, excom. 8. vers. quarto. Syluest. verbo, excom. 5. num. 3. vers. sic. Et quinto, Quod intelligendum est, nisi id faceret, quia probabiliter timet, ne excommunicatus ille vim inferat ei, aut rebus suis si eum repellat à domo sua, aut eum non recipiat, aut nisi id faciat causa humanitatis, quia putat eum indigere hospitio vel alimento, tunc enim potest eum reficere ad mensam separatam facta protestatione, quod eum propter causam necessitatis recipit, ut presati auctores, & Guil. & Rhodonsis ab eis citati aduertunt.

17 Et cōmunicationes in his omnibus casibus & actibus externis, peccata venialia sunt tantum regulariter, (excepta participatione in Diuinis) & non mortalia, quia non fiunt in re graui, & ideo non censetur Ecclesia illas cum tanto rigore prohibere, ut Doctores communiter tradūt. S. Thom. 3. par. in addit. quest. 23. artic. 3. & quodlib. 1. articul. 9. Soto 4. dist. 22. quest. 1. artic. 4. Concl. 2. in fine, Henriquez lib. 13. de excom. cap. 7. §. 3. & alij, quos ca. 10. huius citauimus.

De causis, quæ à Participatione cum excommunicatis excusant. Cap. XIV.

S Y M M A R I V M.

- 1 Recensentur quidam casus, quibus participare licet cum excommunicatis sine vlllo peccato, aut excommunicationis minoris incurusione.
- 2 Vtilitas temporalis vera, & non ficta tam excommunicati, quam excommunicantis cum eo, à peccato excusat.
- 3 Vtilitas spiritualis ipsius excommunicati participantem à peccato excusat.
- 4 Lex, seu ius Matrimonij excusat uxorem, quo minus participando cum marito excommunicato, peccet.
- 5 Vxor cum marito excommunicato participare non licet in ijs, pro quibus excommunicatur, & quare.
- 6 Maritus an cum uxore excommunicata denunciata participare possit.
- 7 Vxor, licet cum marito excommunicato possit, cum alio tertio tamen excommunicato in gratiam mariti, participare nequit.
- 8 Sponsa cum sponso excommunicato participare nō potest, & quæ huius sit ratio.
- 9 Humilitas subiectionis filium sub potestate patris existentem excusat, vt cum patre excommunicato participare valeat, & quare.
- 10 Filiorum nomine quinam intelligantur.
- 11 Filius emancipatus, cum patre excommunicato, an & quando cum patre excommunicato communicare licite queat.
- 12 Pater cum filio excommunicato denunciato licite participare potest.
- 13 Pater cum filio excommunicato, & econtra filius cum patre excommunicato, quibus in casibus participare licite non poterit.
- 14 Serui, & ancilla cum Dominis excommunicatis participare possunt.
- 15 Famuli conductiij, et rustici seruietes cum Dominis suis excommunicatis participare possunt, & quæ huius ratio sit.
- 16 Familia tota, nutritiij, et consanguinei cum excommunicatis Dominis communicare licite valent.
- 17 Clerici, quinam cum suo Episcopo excommunicato participare licite possint.
- 18 Monachi, et alij religiosi, cum Abbate, et Prelato suo excommunicato participando non peccant.
- 19 Milites cum Imperatore, et Duce suo excommunicato participare, eumque in bello iusto sequi, et defendere possunt.
- 20 Vasalli, quamdiu inramento fidelitatis tenentur, Dominis suis obedire, eisque tributa solvere debent.
- 21 Dominus, et quilibet alius superior, cum suis inferioribus, et seruis, quousque, et quibus in rebus cōicare possint.
- 22 Ignorantia facti, participantem cum excommunicato excusat, dummodo probabilis sit.
- 23 Ignorantia facti probabilis, seu inuincibilis quænam censenda est.
- 24 Ignorantia probabilis non est, quando quis ignorat id, quod in parochia, aut à vicinis publicè scitur.
- 25 Participans cum excommunicato, quem verisimile est ab solutum esse, utpote multum temporis abijt, ex quo excommunicatus fuit, an, et quando excusetur à peccato.
- 26 Sacerdos ex sola confessione Sacramentali aliquè excommunicatum denunciatum esse sciens, illum vitare non tenetur.

- 27 Excommunicatum denunciatum aliquem esse sciens habitus, sed actu inadvertenter eum alloquens, an, et quando à peccato excusetur.
- 28 Ignorantia iuris iniuincibilis participantem cum excommunicatis excusat.
- 29 Necessitas, tam ipsius excommunicati, quam eorum qui cum eo participant, a peccato excusat.
- 30 Medicum excommunicatum quando ob morbum grauem licitè adire possumus.
- 31 Excommunicato licitè participatur, quoties aliorum paci, vel edificationi communitio cum eo necessaria indicatur.
- 32 Excommunicato consilium spirituale dare, et coram eo concionem facere licet.
- 33 Necessitas quarum rerum, participantem cum excommunicato, à peccato et censura excusare censeantur.
- 34 Aggravatio sententiæ impedire potest, quo minus personæ quedam cum excommunicatis denunciatis communicare valeant.
- 35 Papa sub excommunicationis pœna præcipere potest, ne quis Bannitis excommunicatis subueniat.
- 36 Communicans cum excommunicato propter metum mortis, an à culpa, et pœna iuris excusetur.
- 37 Communicans cum excommunicato metu mortis regulariter à peccato excusatur.
- 38 Peccatum mortale, aut veniale propter metum mortis, committendum non est, et quæ sit huius rei ratio.
- 39 Lex humana ecclesiastica ex vi suæ potestatis, ad aliquid agendum, aut vitandum sub pœna peccati mortalis, et cum periculo mortis obligare potest.
- 40 Lex ecclesiastica communionem cum excommunicatis in temporalibus et humanis instante metu mortis, aut metu cadente in virum constantem, non prohibet.
- 41 Lex ecclesiastica participationem cum excommunicatis etiam in diuinis, cum periculo mortis, non vetat.
- 42 Missam non dicere, vel non audire in die festo, ob metum mortis, quando licitum, vel illicitum sit.
- 43 Communicare cum excommunicato in diuinis etiam ob metum mortis non licet, quoties in fidei catholice præiudicium, aut in contemptum clauium vergit.
- 44 Violentia participantem cum excommunicato denunciato ab omni culpa et pœna iuris excusat.

Ecclēsia sicut in casibus istis communicationem cum denunciatis prohibet: ita etiam tanquam pia & indulgentissima mater concessit, vt in quibusdam casibus, cum iisdem, sine peccato, aut excommunicationis minoris censura participare possimus, prout Gregorius VII. in Concilio Romæ habito decreuit, & refertur in cap. Quoniam multos, 11. quæst. 3. qui omnes casus ad quinque reuocantur, & his uersibus continentur.

Hæc Anathema quidem faciunt, ne possit obesse.

Vtile, Lex, Humile, Res ignorat, Neesse.

Qui uersus, & casus explicantur à glos. in cap. cum desideres, in uerbo, excommunicationis pœnam, de sent. excomm. 5. Thom. in addit. 3. part. quæst. 23. artic. 1. Alex. de Ales. 4. part. Sum. quæst. 22. memb. 1. art. 6. § 1. Hostiensis in Summa, tit. de sentent. excommunic. num. 11. §. Et quæ sit pœna. Summa Astenf. 2. part. libr. 7. tit. 12. & Bonauent. 4. distinctio. in ult. part. distinct. quæst. 5. Rich. 4. distinct. 18. artic. 6. quæst. 1. Durand. 4. distinct. 18. quæst. 5. num. 9. Palud. 4. distinct. 18. quæst. 6. artic. 2. Ioan. Bachel. 4. distinct. 18. quæst. 4. artic. 3. Gabr. 4. distinct. 18. quæst. 3. art. 1. Notab. 3. Thom. de Argent. 4. distinct. 19. quæst. unic. art. 4. Adria. 4. Sent. tract. de Clauib. qu. 5. principali, uers. Sed quoniam Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 25. artic. 1. Soto 4. d. 22. quæst. 1. art. 4. Conclus. 5. Henricus lib. 13. de excomm. cap. 22. & cap. 23. S. Anton. 3. part. tit. 25. capitu. 1. Angelica, in uerbo, excomm. 8. numer. 6. Pisanella, in

uerbo excomm. 6. uers. Sed nunquid. Tabiena, uerbo excomm. 8. uers. de 10. Syluest. uerbo, excomm. 5. num. 4. Nau. in Man. capitulo, 27. num. 26. Couar. in capit. alma mater, 1. par. s. 1. numer. 8. de sentent. excommunicat. lib. 6. Vgolino, de cens. Ecclesiast. Tab. 2. capitulo 13. §. 4. & sequentibus.

2 *Primo* igitur, excusat *Vtile*, hoc est, utilitas uera & non ficta, tam eius qui cum excommunicato participat; quam ipsius excommunicati; *Primo* utilitas temporalis eius, qui participat cum excommunicato, ratione cuius possumus ab excommunicato petere debita, iura, actiones, & hæc ita in iudicio, quam extra, aliequin excommunicatus ex suo delicto commodam reportaret si debitum reddere compelli non posset in iudicio, ut habetur, in cap. intelleximus de iudic. & facit cap. Si uere, de sentent. excomm. vn. de quibus societas tempore excommunicationis in eunda non sit, societatem tamen prius initam cum illo prosequi licet, & etiam in alijs contractibus cum eo celebratis persistere possumus, ex glos. in cap. si. uerbo, excommunicatorum & ibi Panorm. num. 9. de sentent. excomm. & etiam decimas ab eo exigere possumus, ex Innocen. in ca. cum uoluntate, de sentent. excomm. & debitum conjugale exigere licet, ex Henriquez ubi supra. Item ab aduocato consilium, & a medico auxilium licet peti potest, nisi aliunde a que facile ab alijs eadem habere possumus, ut Palud. loco cit. notauit. *Secundo* excusat utilitas spiritualis ipsius excommunicati, vn. de possumus eum ad concionem admittere, cap. responso, de sent. excomm. & confessionem eius audire, corrigere, & hortari ad petendam absolutionem, consilium circa salutem animæ suæ dare, instruere quomodo satisfacere possit, aut liberare animam suam a tali excommunicatione, in quibus præstandis licet alia quedam uerba (ut apud eum magis proficiamus) interponamus, nullum inde nascitur periculum, nec excommunicationem minorem incurrimus. Qua etiam de causa pium uerbum librum legere, vel Sacram Scripturam reperere licet coram illo, ut melius instrui possit, & ad confessionem, facilius inducatur, secus tamen si alia intentione hoc faceremus, tunc enim excommunicationem minorem incurteremus, unde in hoc discretè agendum erit, nec multum laxandæ sunt habena, ut præfati auctores suadent. Hinc excusantur qui causa prædicationis, aut confessionis inter excommunicatos habitant, a quibus etiam licitè possunt elemosinas petere, & accipere, præsertim, si aliter inter eos habitare, aut sustentationem commodam inuenire non possint, cap. cum uoluntate, de sentent. excomm. Recetè tamen monet Adrian. hæc quæ diximus, ad Sacramentorum administrationem, vel ad missionem ad Diuina protendi non posse, quia illa excommunicatus sine anima datione accipere non potest. Tamdiu autem participare possumus pro salute animarum ipsorum excommunicatorum, quamdiu de correctione eorum sperare probabiliter possumus, & non amplius. Sic etiam qui communicet excommunicato, ut eum inducat ad satisfaciendum, excommunicationem minorem non incurrit, unde, si Statu cauetur quod participans cum Bannito incurrat certam pœnam, qui cum eo participat, ut eum inducere possit ad satisfaciendum Reipublicæ, non incurrit hanc pœnam, ex Panorm. in cap. cum uoluntate, num. 4. de sentent. excomm. Pari ratione, sicut licet communicare excommunicato in ijs, quæ ad suam absolutionem, & animæ salutem pertinent, argum. cap. cum uoluntate, de sentent. excomm. etiam si nostra persuasio ad hoc omnino & simpliciter nõ sit necessaria; ita etiam & eorum medio ad spirituale animarum profectum, & utilitatem uti licet, quauis alio medio procurari possit, cum non magis uideatur concessa cū eis communitio ad eorum, quam aliorum spirituales utilitatem siue salutem, ut Adrian. in dict. quæstio. 3. uersiculo Sed quid si excommunicatorum, subtiliter animaduertit.

4 *Secundo* excusat *Lex*, Legis autè nomine intelligitur Lex seu ius Matrimonij inter uirum & uxorem, quæ idcirco per legem significatur, quia de uxore agitur, quæ sub uiri lege est, argum. cap. 1. & 2. de Secund. nupt. Potest igitur uxor cum marito excommunicato participare, & ipsa ab

eo debitum petere, & maritus ei debitum reddere tenetur, gloſ. in cap. quoniam multos. in verbo, vxores, r. 1. q. 3. & Archid. ibi. Palud. 4. d. 18. quaest. 6. art. 2. Tabiena, verbo excommun. 8. verſ. 8. Alphonus Vivaldus par. 3. Candelabri ſui aurei, tract. de excommun. num. 100 & Vgolin. Tab. 2. cap. 2. § 6. nu. 2. & communis DD. ſententia. Quia vt ait Paludan. hoc quod eſt iuris Diuini, Eccleſia tollere non poteſt, maxime illi qui non peccauit; Cum igitur maritus petenti vxori debitum de iure Diuino reddere teneatur, ex ſuperueniente excommunicatione non excuſatur quo minus illud reddere poſſit, & debeat, alioquin ſine culpa ſua vxor damnata pateretur, quod iniquum eſt, argum. cap. 2. de conſtit. & cap. 2. de ijs que ſunt a ma. par. Cap. Et e conuerſo, maritus excommunicatus ab vxore debitum petere, & illa petenti marito illud reddere poteſt, & debet, argum. ca. quoniam multos, r. 1. quaest. 3. ob periculum enim fornicationis permittitur, vt vxor cum viro excommunicato ſit, & etiã ad alia debita obſequia ei preſtanda, capit. inter alia, de ſentent. excommun. & ibi Marian. Socin. num. 66. que nullo modo ceſſant per excommunicationem, & conſequenter durante viti excommunicatione cum eo eſſe debitum ei petenti reddere, & alia obſequia ſolita, ſicut ante excommunicationem fecerat, preſtare ipſa poteſt, & debet: lex enim vult quod vxor obediens ſit viro, a qua per viti excommunicationem nõ abſoluitur. ¶ Hoc tamen ita limitandum eſt, ſiquidem nec vxori licitum erit marito excommunicato participare in ijs, quam obrem excommunicatus eſt, cum hoc eſſet ei communicare id crimine, quod nunquam licet, cap. inter alia, & ibi Marian. Socin. numer. 69. & num. 124. de ſente. excommun. Sed neque cum marito excommunicato ob hæ reſim participare licet, ob periculum infectionis, argum. ca. Decret. de heret. lib. 6. Neque ſi excommunicatio lata ſit, propterea, quod matrimonium inter ipſos contractum illicitum ſit, cum marito excommunicato vxor eſſe poteſt & hoc ob periculum fornicationis, ex G. 1. d. 18. q. 3. art. 1. Notab. 3. Silueſt. verbo, excommu. 5. nu. 4. ver. Secundo, Vgolin. Tab. 2. cap. 2. § 6. num. 4. Sicut neque poſtquam diuortio ſeparati eſſent, ſimul cum eo eſſe poteſt: quia tunc ab obſequijs mariti liberata eſt, vt proinde in ipſa locũ nõ habeat diſpoſitio capit. quoniam multos, r. 1. quaest. 3. & c. inter alia, de ſentent. excommun. ceſſante autem cauſa legis, & lex ipſa ceſſare debet, argum. cap. cum ceſſante, de appellat. & Marian. Socin. in d. c. inter alia, num. 68. Immo verò ſi maritus excommunicatus cum alio excommunicato eſſet, nec in hoc caſu, cum marito excommunicato vxor eſſe poteſt, ne alterius excommunicati communicatione vtatur, cuius communicatio ei non eſt permiſſa, vt Vgolin. vbi ſupra poſt Sylueſtrum annotauit. Excommunicato igitur marito quibus in caſibus vxor cum eo participare poſſit, necne, ex dictis conſtat, nec vlla eſt inter auctores diſſenſio.

6 *Ceterum*, an e conſtrario maritus cum vxore excommunicata participare poſſit, an non, plurimum inter Doctores controvertitur; & queſtio eſt ſuppoſito quod inter eos legitimum ſit matrimonium, vel etiam ſi preſumptum ſit ſolum, quia ſcilicet in facie Eccleſie ab ipſis contractum ſit, ignorantibus probabiliter aliquod eſſe impedimentũ quo minus legitime contrahere poſſint, quo caſu & Matrimonij priuilegijs fruuntur, & filij ab ipſis nati legitimi ſunt, vt habetur in cap. 2. cap. proſolatum, c. peruenit, & ca. ex tenore, qui filij ſunt legitimi. Hoc ergo ſuppoſito, quod vxor ob aliquod aliud delictum excommunicata ſit, nõ nulli, vt gloſ. in ca. Quoniam multos, in verbo, vxores, r. 1. quaest. 3. dubitant, Goffred. & Raym. quos refert & ſequitur Hoſtienſis in Summa lib. 5. tit. de ſentent. excommun. numer. 11. verſiculo. Et que ſit pena. §. lex excuſat. Summa Aſtenſis, par. 2. lib. 7. tit. 12. quaest. 4. S. Anton. 3. par. ti. 2. 5. cap. 1. dicunt poſſe communicare vxori in reddendo debitum coniugale, non autem quantum ad alios actus, ſcilicet prouiſiones, & ſeruita humana; fauet Silueſt. in verbo, excommun. 5. num. 4. verſicu. Secundo, tum, quia in d. c. quoniam multos, r. 1. quaest. 3. excipitur vxor reſpectu habito ad maritum excommunicatum, vt eum ipſo eſſe poſſit, non autem maritus vt cum vxore excommuni-

cata ſit; tum, quia Clericus pater prohibetur eſſe cũ filia, qua deuota ſit, aut nupſerit, capitul. de filia, 27. quaest. 1. & ideo nec maritus cum vxore excommunicata eſſe poterit; tum, quia vir vt poteſt caput vxoris, cap. Hęc imago, 33. q. 5. cum facillime poſſit vxorem inducere, & eõmpellere vt abſolutionem petat quod ſi non faciat, ei imputatur, nec excuſatur communicando.

Alj tamen omnes, vt S. Thom. in addi. 3. pa. quaest. 23. artic. 1. Hoſtienſis, 4. par. Summa, quaest. 22. memb. 1. art. 6. §. 1. Paluda. 4. diſtin. 18. quaest. 6. art. 2. Angelica, in verbo, excommu. 8. num. 8. Adrian. in 4. Senten. tract. de Clauibus, quaest. 3. principali, verſic. Si petas Secundo 102. Driedo, de libert. Chriſtiana, pag. 241. Couar. in capital. ma mater, 1. par. §. 1. num. 8. de ſentent. excommun. lib. 6. Martin. Ledem. 2. 4. quaest. 25. art. 1. Alphonus Vivaldus vbi ſupra, numer. 100. Henriquez lib. 1. 3. cap. 22. §. 2. Vgolin. Tab. 2. cap. 2. §. 6. num. 6. abſolute docent, poſſe etiam in omnibus cum vxore excommunicata participare, in quibus cum marito excommunicato vxor communicare queat. Ratio eſt: quia in correlatiuis, qualia ſunt vxor & maritus, eadem eſt ratio & diſpoſitio, maxime in ſolutione debiti, & alijs mutuis obſequijs preſtandis; & proinde, ſicut ipſa marito, ita maritus vxori ad eadẽ preſtanda non obſtant excommunicatione tenetur. Deinde ſi licitum ſit cum ſocio excommunicato participare, quo cum ante ſocietas contracta fuit argum. capit. Si verò, de ſentent. excommun. & expreſſe docet gloſ. in cap. 1. in verbo, viuut diſt. 4. r. a fortiori, maritus iure ſocietatis coniugalis cum vxore excommunicata comunicare poteſt. Quis etiam probabilis mihi videtur, ex alio capite licitum eſſe marito cum vxore excommunicata participare, nimirum, ex ratione vtilitatis, aut neceſſitatis, ſue ſue propriæ ſue vxoris, ſue communis familie, & hoc præſertim ad breue tempus, quouſque vxor comode abſolui poſſit. Nec obſtant que ab authoribus in contrarium afferuntur, ſiquidem vxores in d. cap. quoniam multos, r. 1. quaestione tertia, idcirco excipiuntur, quoniam frequentius viri, quã vxores in excommunicationem incidunt, non tamen exinde caſus ſimiles minus frequentes excludi, ſed potius includi cenſentur, ex gloſ. in Clem. 1. in verbo, præſidentes, de reſcript. & cerrè, ſi excommunicatis humanitatis gratiam eleemoſinam dare licet, quanto magis vxori filij, & huiusmodi perſonis coniunctis prouideat licebit. Ad cap. de filia, 27. quaest. 1. facile eſt reſpondere, quia illa iam emancipata erat, nec de familia patris, ſed in religione; præterquam, quod nihil ibi de participatione cum excommunicata dicitur. Nec denique obſtat, quod in d. ca. Hęc imago, 33. quaest. 5. habetur; Quamuis enim maritus grauiter peccaret, ſi neglexerit iure maritali corrigere, & ab illa contumacia diuertere, cuius cauſa excommunicata fuerit, inde tamen non ſequitur priuatum eſſe iure communicandi cum vxore excommunicata, aut in pœnas iuris incidere, ſi eidem communicauerit.

7 *Quibus* omnibus hæc duo addi poſſunt.

Primum eſt, quod licet vxor cum excommunicato marito communicare poſſit, nõ poteſt tamen in gratiam mariti cum alio tertio excommunicato participare; vnde, ſi maritus inuiter excommunicatum ad cenam, non poterit vxor in eadem menſa comedere, vt Summa Aſtenſis par. 2. lib. 7. tit. 12. quaest. 5. & Angelica, verbo, excommun. 8. num. 9. S. Anton. 3. par. ti. 2. 5. cap. 1. Sylueſt. verbo, excomm. 5. num. 4. verſ. Secundo. Tabiena, verbo, excommunicat. 8. verſic. 8. & Henriquez lib. 1. 3. de excommu. cap. 22. §. 2. teſtantur.

8 *Secundum eſt*, Hęc in ſponſa cum ſponſo locum nõ habere; tum, quod ſponſa adhuc vxor non eſt, nec vxoris nomine intelligitur, cum tamen ſoli vxori conceſſum ſit vt cum excommunicato marito eſſe poſſit, cap. quoniam multos, r. 1. quaest. 3. tum quod ſponſa cum ſponſo etiam non excommunicato habitare prohibetur in Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de reformat. Matrimonij.

6 *Tertio excuſat Humile* id eſt, humilitas ſubiectionis. Primo igitur filius exiſtens ſub poteſtate patris, communicare poteſt patri excommunicato, vt habetur in capit. quoniam multos, r. 1. quaest. 3. S. Thom. in addi. 3. part. quaest. 23. art.

23. arti. 1. Alex. de Ales. in par. 4. Sum. quæst. 22. membr. 1. artic. 6. §. 1. Palud. 4. distinct. 18. quæst. 6. artic. 2. Richar. 4. distinct. 18. artic. 11. quæst. 3. ad 1. Hostiensis in Summa. li. 5. tit. de sentent. excommunic. numer. 11. §. Et quæ sit pœna, versic. Humile. Summa Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 12. qu. 5. Angelica, verbo, excommunic. 8. num. 10. S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 1. Ioan. Bachon. 4. d. 18. quæst. 4. art. 3. Sylu. verbo, excommunic. 5. numer. 4. versic. Tertio. Tabiena, verbo, excommunic. 8. versic. 8. Gabr. 4. dist. 18. quæst. 3. artic. 1. Notab. 3. Adrian. 4. Sent. tract. de Clauibus, quæst. 3. principali, versic. Sexta exceptio Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 2. 5. artic. 1. Sotus, 4. distinct. 22. quæst. 1. artic. 4. Concl. 5. & Nauar. in Man. capit. 27. numer. 26. Henriquez lib. 13. de excommunic. capit. 22. §. 3. Vgolin. de cens. Eccles. Tabul. 2. capit. 23. §. 7. Ratio est: Quia vt ait Rich. filius est portio patris, & possessio, ex Aristot. 5. Eth. capit. 9.

20 *Nomine autem filiorum, vt latius ostendit Vgolin. vbi supra, intelliguntur primò. Naturales, & legitimi. Secundo legitimi tantum, argul. adoptiuum, ff. de in ius vocan. Tertio legitimi facti, capit. Tanta, qui filij sint legit. Quæ ratio etiam filia, harum enim eadem quæ, & filiorum ratio est, immo magis patribus subiectæ sunt. Quinto siue filij nati sint ante excommunicationem, siue post. Sexto, Nomine patris intelliguntur etiam mater, auus, abauus, & auia & deinceps, sicut etiam nomine filiorum veniunt Nepotes, pronepotes, & ca. vt dicitur in filij appellatione, & in liberorum, §. & Papyrius, ff. de verb. signific. Septimo etiam comprehenduntur qui affinitatis ratione filiorum loco sunt, vt natus, priuignus, priuigna, vt dicitur in §. affinitatis, Insti. de Nupt. Possunt igitur hi omnes cum parentibus excommunicatis esse, immo & debent, vt colligitur ex capit. Inter alia & ibi Innoc. de sentent. excommunic. Adrian. vbi supra. Quæ omnia non solum procedunt, si parentes simpliciter excommunicati sint, sed etiam si excommunicati sine cum ijs, qui secum communicarent, ex Mariano Socino, in d. c. Inter alia. num. 125. de sentent. excommunic. §. Dixi, filium existentem sub patria potestate communicare ei posse, quia si emancipatus sit, non potest cum parente participare, vt præfati auctores affirmant, nisi commensalis eius sit, & sustentetur adhuc a patre, nec habeat aliunde, vnde commo. lè sustentetur, quicquid Vgolin. vbi supra contra communem aliorum omnium Doctorum sententiam, simpliciter filios emancipatos cum parentibus excommunicatis participare posse vclit. Siquidem eo ipso quod emancipati sunt, sub patria potestate non sunt amplius nec ei ita subiecti vt contra Ecclesie prohibitionem, accedente communi DD. expositione, cum parentibus excommunicatis participare possint.*

21 *Participatione, sicut filij cum parentibus excommunicatis propter obsequia eis debita esse possunt; ita etiam e converso, cum filijs excommunicatis parentes esse possunt. cum & ipsi etiam ad obsequia quædam filijs præstanda obligati sint, scilicet, vt eis necessaria prouideant, & bonis moribus imbuant, ex Sancto Thoma in addit. 3. par. quæstione 23. artic. 1. Palud. in 4. distinct. 18. quæstione 6. artic. 2. Angelica, verbo, excommunic. 8. numer. 10. S. Anton. par. 3. tit. 25. cap. 1. Adrian. 4. Sent. tract. de Clauibus quæstione 3. princip. versic. si petas secundo. Ioa. Driedo. de liber. Christ. pag. 241. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 25. artic. 1. Gabr. 4. distinct. 18. quæst. 3. art. 1. Notab. 3. Sotus, 4. dist. 22. quæst. 1. artic. 4. Concluf. 5. Armilla, verbo, excommunic. num. 46. Nau. in Man. capit. 27. numer. 27. Henriquez lib. 13. de excommunic. capit. 22. §. 3. Vgolin. Tab. 2. cap. 23. §. 7. numer. 12. & est communis DD. peccabit tamen pater, nisi quod*

22 *in se est faciat vt filius absolutionem procuret, §. Exceptis igitur quibusdam casibus, & parentes cum filijs, & vicissim filij cum parentibus excommunicatis esse possunt sicut ante excommunicationem incurram; scilicet, dummodo non participet filius cum patre excommunicato in crimine criminoso, argum. c. inter alia, in fine, & ibi glossa, in verbo, in criminibus, & Panormitan. num. 1. de sen. excomm. & e contrario de filio excommunicato respectu patris, dicendum est. Item, nisi excommunicatio ob hæresim incurfa sit, tunc enim ob infectionis periculum, nec pater cum filio excommunicato, nec e contra, filius cum excommu-*

nico patre poterit esse, argum. ca. fin. & ibi Panorm. num. 2. de hæres. sicut neque permittitur, vt simul sint, quoties vnus consilio, & auctoritate alterius fultus in conuicia perseverare censetur, argum. ca. Quoniam multos vers. vt eorum consilio, 1. quæstione 3. Neque licet in Diuinis inuicem communicare, ex Durand. 4. distinct. 18. quæst. 5. num. 9. Henriquez, & Vgolino, locis proximè citatis, vnde ait, quod si filius patris parochus sit, non licebit ei Sacramenta ministrare, nec coram eo Diuina facere cum communio hæc non competat quatenus pater, aut filius sit; & faciunt quæ tradit Nauar. de orat. & Horis Canon. cap. 7. numer. 16. versic. vndecimo, vbi affirmat excommunicationem horas Canonicas cum alio recitare non posse, & in particulari docet Abbatem excommunicatum, cum Monacho suo Diuinum officium priuatum recitare non posse.

24 *Secundo, Serui, & ancilla, qui propriè serui, & mancipia sunt, cum Dominis excommunicatis participare possunt vt habetur in cap. Quoniam multos, 1. 1. quæst. 3. & communiter tradunt auctores supra citati, eo quod vt ait Richard. 4. d. 18. artic. 11. quæst. 3. ad primum, ex Aristot. 5. Eth. 9. Seruus est possessio Domini sui. Et e converso, Dominus cum huiusmodi seruis & ancillis excommunicatis esse potest, sicut prius, ex Adrian. in d. versic. Si petas 2. Nauar. in Manuali, capit. 27. num. 27. Vgol. Tab. 2. capit. 23. §. 8. vbi etiam docet, & fratres cum excommunicatis, fratribus esse posse, dummodo simul habitent, & seruos cum conseruis communicare posse; vel ratione necessitatis, quia discedere non possunt, ex quo alterius dominio subiecti sunt, vel etiam vtilitate, si domino non subijciuntur, ex quo conditionem commodiorem non inueniant, vbi operas suas locent.*

25 *Tertio Omnes Seruientes alicui, siue sint famuli domestici conductitij, siue rustici, siue quicumque alij seruientes participare possunt cum suis Dominis, excommunicatis, vt colligitur ex c. Quoniam multos 1. q. 3. vbi datur ratio, quia isti non sunt adeo curiales vt a Domino eorum consilio huiusmodi facinora perpetrentur. Vbi Aduertendum est, hos famulos si obligauerit se alicui Domino ante excommunicationem, posse persistere in eius seruitio & cum illo communicare, non possunt tamen post incurram excommunicationem illi se obligare scientes, & si se obligauerunt, tenentur illum relinquere, ex S. Ant. 3. p. tit. 25. c. 1. & Summa Astensis, par. 2. tit. 12. li. 7. q. 6. Anch. in c. Clarimus nu. 4. de sent. excomm. lib. 6. Syluest. vbi supra. Armilla verbo excomm. num. 46. Vgol. cit. §. 9. num. 6. nisi necessitas eos compulisset, quod ei seruirent.*

26 *Quarto, eodem titulo subiectionis excusatur tota familia excommunicati, c. si verè, de sent. exc. maximè, qui ante excommunicationem facti essent de familia, & est post excommunicationem si vel Dominus eorum opeta indigeat, vt pote, quia sine illis terras, & agros suos colere, & arare, frumentum molere, panem coquere non possit, vt propterea ex eorum carentia maximum damnum, & detrimentum, pateretur; vel ipsimet famuli non ita commode operas suas alijs locare, aut honestam sustentationem sibi comparare possent. Et idem de nutricijs & consanguineis & similibus intelligas, qui vel quæ, si a Domino recederent, non haberent vnde viuerent, arg. c. Si verè, de sent. excomm. & expresse Hostiensis, Astensis, S. Ant. & Sylu. vbi supra, & Angelica, verbo, excomm. 8. num. 11.*

27 *Quinto Clerici participare possunt cum suo Episcopo excommunicato, dummodo tales sint qui eius seruitio condicio deputati sunt; non autem qui extra illius familiam sunt, cum hi non sint Episcopo tam strictè subiecti, ex Hostiensis in Summa tit. de sent. excomm. nu. 11. §. Et quæ sit pena vers. Humile, in fine. Summa Astensis, p. 2. li. 7. tit. 12. quæstione 12. S. Ant. 3. par. tit. 25. c. 1. Palud. 4. dist. 18. quæstione 6. art. 2. ante medium. Adrian. 4. Sent. tract. de Cl. qu. 1. prin. vers. Petes fortassis 3. Sylu. vbi supra, Tabiena verbo, exco. 8. versic. 10. Medina, Cod. de rest. quæstione 3. §. Nonna causa, ver. præterea. Ioa. Driedo, de libe. Christ. pag. 241. Henriquez lib. 13. de exco. c. 22. §. 3. Vgol. Tab. 2. c. 23. §. 9. n. 7. quicquid Rich. 4. dist. 18. art. 11. q. 2. id absolute negare videatur, cuius opinio solum vera est in Diuinis, & in rebus*

ad iurisdictionem pertinentibus, non enim in iis communicare possunt etiam in factis conductitij vt eorum inter asserunt scriptores, cum excommunicationem iurisdictione priuatus sit, & nemini licet in Diuini extra casum necessitatis eam denunciatio participare.

18. *Sexto*, Monachi participare possunt cum Abbate suo excommunicato, & similiter alij Religiosi cum suo Praelato, eam hi multo fortius, & magis insolubiler familie Abbatibus incorporati sunt, quam Clerici suis Episcopis. Sic omnes DD. superius citati exceptis Richard. 4. distinct. 18. arti. 1. 1. quæst. 3. Palud. 4. d. 18. q. 6. art. 2. ante medium. Asteasi in Summa, p. 2. lib. 7. tit. 3. quæst. 1. 3. quid gratis negant, quorum opinio vera solum est, quod non tenentur ei obedire in Diuini, & in ijs, quæ superioritati dignitatis respiciunt, cum per excommunicationis denunciatorem omni iurisdictione priuetur.

19. *Septimo*, Familia etiam Metaphoricè accepta cum suo capite excommunicato participare potest, arguunt. cap. si verè, de sentent. ex com. Quo modo milites in exercitu cum Imperatore excommunicato participare possunt, eumque in bello iusto sequi & defendere, & existit in manibus Ducis excommunicati, cum eo communicare potest, ex Palud. 4. d. 18. q. 6. artic. 2. ante medium. Guil. & S. Anton. 3. part. tit. 2. 5. capit. 1. versic. 8. Syluest. vbi supra. Adriano. 4. Sent. tract. de Clauib. quæst. 3. principali. vers. Sed quoniam in fine, & patet ex ead. Iuliano, 1. 1. qu. 3. vbi milites Christiani Iuliano Imperatore, qui fuit Apostata obediebant. Quicquid Ri. h. 4. d. 18. art. 1. 1. q. 1. & Asteasi in Summa, par. 2. tit. 1. 2. q. 7. in hac re dubij sunt, at q. 9. concedit licite posse. Immo, ut. 1. 1. q. 1. concedit, quod in casu vbi pagani, vel heretici, aut alij hostes iniusti venient in magno numero, aut potentia ad deuastandam patriam, & excommunicatus Dominus vellet ex aduerso pro patria pugnare, quod milites & vasalli cum sequi tenerentur, arg. d. ca. Iuliano, 1. 1. q. 3. quod etiam Hostiensis adtea in Summa, q. de sen. ex com. num. 16. vers. Quid si teneo, annotauit. Addo tamen cum Palud. S. Antonino vbi supra, & Asteasi in titulo 1. 2. quæstione nona, quod licet excusentur milites in hoc quod communicat Domino suo excommunicato, non tamen excusentur communicando, excommunicatis, quibus communicat Dominus eorum. Quod etiam de alijs omnibus supradictis intelligendum est. Ratio huius est; quia illi non sunt Domini eorum, nec illi sunt familia eorum; unde, vt superius diximus, & testatur Palud. in 4. d. 18. quæst. 6. artic. 2. ante medium, non poterit vxor, aut filius communicare cum excommunicatis, quibus vir eius, aut pater suus communicat.

20. *Octauo*, vasalli quamdiu tenentur iuramento fidelitatis, licet possunt cum illo participare, & consequenter, tributis & pensiones ei soluere tenentur, & in propria persona eas ei soluere possunt, non enim eo ipso quod excommunicatus est, solutum est iuramentum fidelitatis; donec per Ecclesiam ab hoc iuramento fidelitatis absoluantur. Paludan. 4. d. 18. quæst. 6. art. 2. Richard. 4. distinct. 18. art. 1. 1. quæst. 1. Summa Asteasi, par. 2. lib. 7. tit. 1. 2. q. 7. S. Anton. 3. part. tit. 2. 5. capit. 1. Angelica, in verbo, ex com. Summa. 11. Henricus lib. 1. cap. 22. §. 3. Notat autem Vgo. super capit. Nos Sanctorum, 1. 5. q. 6. de huiusmodi vasallis, quod postquam ab eorum obsequio, & obligatione fidelitatis absoluti sunt, non minus ab eis, quam ab alijs denuntiatis abstinere debent, ita, vt nec cum visitare, nec eum comitari, nec cum illo ire, equitare, comedere, bibere, aut conuersari possint, nec exercitum ei facere, nec ad bellum cum eo ire, aut eum defendere, aut quouis modo auxilium ei dare poterint.

21. *Nono*, Pater, Dominus, & alij superiores participare possunt cum suis filijs, & seruis excommunicatis, non quidem in omnibus simpliciter, sed tantum in ijs, in quibus superior tenetur inferiori prouidere; sicut enim inferior astringitur superiori, sic superior inferiori, vt post Sanctum Thomam in addit. 3. part. quæstione 23. artic. 1. Durandus in 4. distinctione. 18. quæstione 5. numero 9. Henricus libro 13. de ex com. c. 22. §. 3. & alij, quos superius annotauimus, communiter testantur, quicquid aliqui pauci hoc sine textu, aut ratione negent.

22. *Quarto excusat Res ignorata* id est ignorantia. Quia ve-

ro de hac re copiosius dictum est lib. 1. c. vi. ideo nunc patet materia non habere absoluantur.

Primo igitur excusata est ignorantia facti excusare à participatione eum excommunicatis, vt habetur in c. Apostolica; & ibi glos. in verbo, probabilis, de Cler. ex com. minit. & arg. e. cum desideres; & ibi glos. in verbo, excommunicationis penam, de sent. ex com. Palud. 4. d. 18. q. 6. artic. 2. Ioan. Bach. 4. d. 18. q. 4. art. 3. Hostiensis in Summa, libro 5. tit. de sent. ex com. §. Et que sit pena; vers. res ignorata Summa Asteasi par. 2. lib. 7. tit. 1. 2. q. 1. 5. S. Anton. 3. part. 2. 5. cap. 1. Angelica, verbo, ex com. num. 8. num. 14. Syluest. verb. ex co. 5. numero 12. §. 4. Tabiena verbo, ex co. §. vers. No. Gabr. 4. distinct. 8. quæst. 3. art. 1. Notab. Martin. Le. desm. 2. 2. q. 2. art. 1. Socus, 2. d. 2. 1. q. 1. artic. 4. Concluf. Nauar. in Manu. cap. 27. numero 27. & Couar. in c. alma mater, 1. part. §. 10. num. 13. de sentent. ex com. in c. lib. 6. Henricus lib. 1. 3. de ex com. in cap. 23. §. 1. Vgolin. de censur. Eccl. Tab. 2. cap. 23. §. 10. & colligitur ex cap. Quoniam multos, 1. quæstione 1. 3. Qui tamen omnes auctores addunt, quod ignorantia hæc vt excuset, debet esse probabilis, vt dicitur Canoniste, seu vt loquuntur Theologi, inuincibilis; est autem ignorantia facti inuincibilis, quando ignorat aliquem fecisse id propter quod sit excommunicatus, seu ob quod fertur excommunicatio, vt exempli gratia; Quamuis si iam percussorem Clerici excommunicatum esse, si tamen ignorantem probabiliter Petrum percussisse Clericum, ignorantiam facti probabiliter habere censetur; unum autem vt Paludan. & S. Anton. vbi supra notant, probabiliter factum ignoro, quod dicitur in hi non constat percussisse Clericum, vel quia ipsum non vidi, vel quia non est publica fama de eo, vel quia non audi, ut a fide dignis; Quando autem aliquis a fide dignis audit, vel est fama publica, tenetur inquirere de veritate, & tamen abstinere, quod si postea inueniat falsam fuisse famam, potest participare, si veram, abstinere tenetur etiam si Asteasi vbi supra, & Summa Hostiensis libro quinto, tit. de sentent. ex com. §. Et que sit pena, versiculo, res ignorata, Summa Asteasi par. 2. libro septimo, tit. 1. articulo 1. quæstione 3. §. 3. & q. 32. Sic etiam si Praelatus, vel Episcopus, vel alius diceret de suo subdito, quod esset excommunicatus denunciatus, teneor eum visitare, ex Syluest. verbo, ex com. 5. numero 28. dub. 19. versiculo, quarto, §. Non est autem probabilis ignorantia si ignoret quod a vicinis publice scitur; Aut cum sit in parochia in qua aliquis eo tempore est publice denunciatus excommunicatus. Aut si ignoret quod publice factum est in provincia, 1. 2. q. 2. Qui & humanis, & dist. 16. capit. Quod dicitur, ex Paludan. 4. distinct. 8. quæstio. 6. artic. 2. Asteasi in Sum. par. 2. tit. 12. quæstio. 16. Quamuis negari non possit aliquam tam longe remotam esse posse a suo Episcopo, vel a loco publicationis sententiae, & tam recentem posse esse publicationem, quod probabilis esse possit ignorantia quibus addo, post Constitutionem Concilij Constantinensis in Extrag. Ad evitanda scandala. Satis esse ignorantiam probabilem, quæ quis ignorat aliquem esse denunciatum excommunicatum, aut ignoret publice Clericum percussisse, ex Nauar. in Man. cap. 27. num. 27.

23. *Secundo*, Si mihi probabiliter constet aliquem fuisse denunciatum excommunicatum, vel esse publicum Clerici percussorem, & post hæc scientiam per annum non vidi illum, si huiusmodi hono sic bona fama, & boni nominis, presertim, si initio seruabat excommunicationem, & post annum videro illum non seruantem eandem possum, & debeo credere illum esse absolutum, ex Paludan. 4. distinct. 18. quæstio. 6. articulo 2. S. Anton. 3. part. tit. 2. 5. capit. 1. 8. & Coll. Durand. ab eodem relato Henric. in capitulo cum desideres, de sentent. ex com. & Panormitan. in capitulo propositum, de Cler. ex com. uniuers. Marian. Socin. in capitulo inter alia, numero 116. de sentent. ex com. in Couar. in cap. alma mater, 1. part. §. 2. articulo 6. versiculo, verum si constiterit, de sentent. ex com. lib. 6. Syluest. verbo, ex com. 5. dub. 17. Vgolin. de cens. Eccl. Tab. 2. c. 23. §. 10. numero 1. presertim cum, vt ait Panorm. in alienis factis nimis curiosus quis esse non debet, argu. ca. presuntur, de reg. iur. lib. 6. Sin autem e contra homo male fama

fama sit, & maxime si ab initio sententiam non seruabat, tunc & postum, & debeo credere illum esse adhuc excommunicatum, quousque; aliquid modo mihi constat de absolute eius, & consequenter eum vitare tenet.

26 *Tertio*, Quantum ad obligationem vitandi excommunicatum, Sacerdos, qui solum ex confessione Sacramentali nouit aliquem excommunicatum denunciatum esse, illum vitare non tenetur, sed perinde ita se habere debet, ac si inuincibiliter ignoraret. Sic Hostiensis in capit. omnis vtriusque sexus, de pœnit. & remissi. & idem Hostiensis, & Henric. in cap. cum non ab homine, de sentent. exco. Summa Astenfis part. 2. lib. 7. tit. 1. art. 1. quæst. 27. Rich. 4. distinct. 18. articulo. 6. quæstio. 5. & distinct. 21. articulo. 4. quæst. 2. ad quartum, Scot. 4. distinctio. 21. quæst. 5. ad argumentum in fine, Palud. 4. dist. 9. q. 6. art. 2. Martin. Ledesin. 2. 4. quæst. 10. articulo. 5. dub. 6. Sorus in Relect. de reg. Secret. memb. 3. quæst. 4. dub. 3. post. Conclus. quintam. Ioan. Medina Cod. de confessione, quæst. 48. §. Aliud dubium. Conu. in capitulo alma mater, 1. p. §. 2. numero 3. de sentent. excommuni. libro 6. Henriquez libro 13. de excommuni. capitulo. 6. §. Et ratio manifesta est; quia si ex sola confessione Sacramentali illum euiraret, sigillum confessionis violaret; tenetur autem confessarius sigillum hoc non solum cum alijs, sed etiam cum ipsomet pœnitente seruare.

27 *Quarto*, Quamuis quis sciat aliquem esse excommunicatum & denunciatum, & vt talem habitum, si tamen in actu, inaduertenter, & ignorans loquitur cum excommunicato, & statim ac aduertat se retrahit, neque peccat, neque in excommunicationem inuincibilem incidit, vt Palud. 4. distinctio. 18. quæstio. 6. articulo. 2. Summa Astenfis, part. 2. lib. 7. titulo. 1. quæstio. 16. Sanctus Ant. 3. part. tit. 25. ca. 1. & alij ab eis relati testantur. Cuius rei hæc est ratio, eo quod verè in hoc casu ignorans inuincibiliter cū eo participat.

28 *Quinto*, Circa iuris ignorantiam, an excuset à participatione cum excommunicatis? Nauarr. in Manuali, capitulo 27. numer. 27. ait ignorantiam inuincibilem iuris dubij excusare, & faciunt quæ notata sunt in capitulo, ignorantia, de reg. iur. libr. 6. At Palud. 4. distinctio. 18. quæstio. 6. articulo. 2. S. Anton. 3. part. titulo. 25. ca. 1. Astenfis in Summa part. 2. libro septimo, titulo 12. quæst. 15. & Syluest. verbo, excommunic. §. numero 4. §. quarto, dicunt ignorantiam iuris excusare eos, quibus licet iuris ignorare, vt sunt (inquiunt) pueri nondum capaces doli. Quia verò horum auctorum doctrina in eo fundari videtur, quod ignorantia hæc inuincibilis sit; ideo in hac re breuiter, & simpliciter dicendum esse puto, omnem iuris ignorantiam inuincibilem pari modo excusare; Non est autem ignorantia iuris inuincibilis nisi in illis, quibus ius ignorare licet; isti autem esse possunt non solum pueri, sed etiam adulti; immo etiam viri doctissimi sæpè inuincibiliter ignorant iura saltem noua, vt experientia quotidiana testatur; et as si verò & affectata tam facti, quam iuris ignorantia, nullum excusat, vt latius li. 5. finali dictum est.

29 *Quinto* excusat *Necessitas*, hoc est, necessitas, tam ipsius excommunicati, quam eorum, qui eum eo participant, vt habetur in capitulo. Quoniam multos, 11. quæstio 3. & capitulo inter alia, §. illud autem, de sentent. excommuni. si enim, vt ex dictis constat, excusat vilitas, a fortiori necessitas excusabit.

Primo igitur excusat, necessitas eorum, qui cum excommunicato versari debent, & hoc tam in spiritualibus, quam in temporalibus. In spiritualibus enim licite communicare possumus cum excommunicatis, scilicet, petèdo ab eis consilium pro salute animæ nostræ, si occurrat occasio, nec alium ita idoneum inuenire commode possumus, vt docent Gab. 4. distinctio. 18. quæst. 3. art. 1. Notab. 3. verfic. vilitas duplex. Marian. Soc. in c. inter alia, num. 99. de sentent. exco. Cae. verbo, excommuni. participatio cum exc. Vg. Tab. 1. ca. 23. §. 11. num. 2. vnde, tempore necessitatis ab excommunicatis Baptismum, & Pœnitentiam sumere possumus, vt c. 1. latius docimus; immo etiam pro alterius salute, consilium ab illis petere, & puerum baptizandum illis offerre possumus, quando non occurreret alius

non excommunicatus a quo hæc eadè petere valeamus, 30 *Eodem* modo in corporalibus eadem necessitas vrgente; cum eis participare possumus. Nam oppressi morbo, & graui infirmitate, licite medicum excommunicatum adire possumus, quando alterum què peritum comode habere denegatur ex Gabr. & Caiet. vbi supra; & auxilium excommunicati petere possumus ad famam tuendam, si non adsit alius, qui nobis opem ferre possit, aut velit. Sic etiam, si quis inter excommunicatos habitet, aut peregrinetur, potest cum eis communicare in emendo; aut petèdo ab eis cibum, potum, vestes, & alia necessaria pro quato illa sunt necessaria, & aliter haberi non possunt; & hoc non solum pro nobis, sed etiam pro alijs, qui eadem necessitate laborant, vt colligitur ex ca. Quoniam multos, 11. q. 3. & DD. communiter tradunt. Quæ omnia intelligenda sunt non solum de absoluta, seu extrema necessitate, sed etiam de necessitate magna & notabilis incommoditatis, ex Summa Astenfi, part. 2. lib. 7. tit. 12. q. 20. & 27. Adrian. 4. Sent. tract. de Clauib. quæ 3. princip. verfic. 8. exceptio. S. Anton. 3. part. tit. 25. c. 1. in fine. Tabiena, verbo, excomm. §. ver. Nono. Syluest. verb. excomm. §. num. 5. §. Quinto. & Nauar. in Manual. cap. 27. num. 27. vbi ait, sufficere quod homo vere indigeat, & aliunde commode habere non possit; vnde, in cap. si verè, de sentent. exco. dicitur in fine, Quod excommunicatis communicari potest cum dolore cordis, in quibus eorum communicatio vitari non potest; supple, secundum glo. vlt. commode; quia id dicitur posse, quod sine incommodo possumus, ff. de verb. sign. l. Nepos, in fine, sic etiam Prædicatoribus, licet aliunde sibi providere possent, ius concedit vt elemosinas petere possint ab excommunicatis, quia gerant curam & causam eorum; & pro spirituali ministerio debetur temporalis sustentatio, vt habetur, in cap. cum voluntate, §. prædicatores, & ibi glo. Innoc. & Panor. de sentent. exco. Addit autem Palud. 4. dist. 18. q. 6. art. 2. quod etiam si excommunicatus ille non daret, nisi simul in eadem mensa comedat, cum excommunicato simul comedere poterit, cum tunc necessitas excuset; immo aliquando comedendo cum eis allicuntur ad familiaritatem, & facilius reducuntur ad pœnitentiam.

Eadem de causa in itinere constituti, propter debilitatem ab excommunicato equum licite conducere, & ab eodem hospitium petere et accipere possumus. Item si res nostras aliter tueri, commode non valeamus, ab excommunicato aduocato consilium petere licet, ex Marian. Soc. in cap. inter alia, num. 99. de sentent. excommuni. Henriquez lib. 13. de excommunicat. cap. 22. §. 4. in annot. litera E. Vgo. 2. cap. 23. §. 11. num. 5. & etiam ab hostium incursibus eorum ope, fauore & auxilio nos ipsos defendere valeamus.

31 *Deinde* vt rectè Adrian. in 4. Sent. tract. de Clauibus, q. 3. in princip. §. sed quoniam, verfic. Quinta est, annotant, cum excommunicatis licite participare possumus, quoniam aliorum paci, vel ædificationi communitio cum illis necessaria est, arg. cap. Antecessor, & capit. Quod prædecessor, 11. q. 3. vnde, sub Iuliano Apostata erant Christiani milites, quos S. Ambrosius de obedientia commendat, quæcū iussi sunt pro defensione Reipublicæ arma producere, obediunt ei: cum vero iuberet in Christianos producere, tunc cognoscebant Imperatorem Cæli, vt habetur in c. Iulianus, 11. q. 3. causa verò cur eis licuit communicare excommunicato Apostata, & hæretico, erat, ne videlicet ille prouocatus, suscitaret scandalum in Christianos, & pax communis turbaretur. Quorum hæc potest esse ratio: quia præceptum minus maiori cedere debet, quando circa idem occurrunt; cui consequens est, quod cum præceptum communis pacis procuranda vel spiritualis vilitatis proximorum, vel euitandi scandalum, fortius & maius sit præcepto vitandi excommunicatos, hoc illi cedere debet.

32 *Secundo* excusat necessitas ipsius excommunicati, tam spiritualis, quam corporalis, vnde & excommunicato consilium spirituale dare, & coram eo concionem facere licet vt habetur in c. responsio, & c. cum voluntate, de sentent. exco. & illi sustentationis, & elemosinæ causa aliquid dari potest, non solum si sit in necessitate extrema, sed etiam in necessitate communi: quandoquidem, hoc ius Diuini, & Na-

& Naturale præcipit, vt ait Gabr. 4. d. 18. q. 3. ar. 1. Notab. 3. verſ. Neceſſe, quod humana contitutione non tollitur, vt excommunicatus v. g. petens hoſpitiũ recipi poteſt, etiam non expectando vt prius ab alijs omnibus exclu- datur, ex Anton. 3. par. tit. 2. 5. ca. 1. in fine. Summa Aſtenſi 2. parte, lib. 7. tit. 12. q. 2. 5. Tabiena, verbo, excom. 8. verſ. No no. Hentiquez lib. 1. 3. de excom. c. 23. 5. 4. Vg. Tab. 2. c. 23. 5. 1. r. 8. & Pan. 4. d. 18. q. 6. ar. 2. vbi ait dari poſſe eleemoſinam ei, non ſolum quando eleemoſina eſt in præcepto, ſed etiam quando eſt in conſilio & Nau. in Man. c. 27. n. 27. ait ſatis eſſe, quod homo vere indigeat, & aliunde cõ- mode habere non poſſit.

33 Quibus addo ex DD. citatis, Aſtenſi, Palud. Hentiquez, neceſſitatem hanc intelligendam eſſe de neceſſarijs vitæ, vt ſunt victus, veſtitus, potus, habitatio, aut vt vitet tempo- rale damnum magni momenti; vnde ſi eſſent neceſſa- ria excommunicato alia vtenſilia, v. g. ſecuris, foſſorium, aut aliud vtenſile quo indiget; nõ poſſent illi titulo neceſ- ſitatis commodari, ex Sylu. verb. excom. 5. num. 5. 5. Quinto, niſi eo caſu quo illa in vitæ neceſſitate, aut grauis damni euitationem redundarent. Quamuis in hac re ni- mis ſerupuſoſi eſſe non debeamus, quia in quo non excu- ſat neceſſitas, vtilitas ſaltem excuſabit. Sic Principi ne in- iuſto bello regnum inuadant hoſtes, ſuccurrere licet, arg. c. Iulianus, 1. 1. q. 3. & teſtatur Rich. 4. d. 18. ar. 1. q. 1. ad 2. & fauet Marian. Socin. c. Inter alia, num. 91. de ſenten. excom- mu. Et ne in iudicijs excommunicatus ius ſuum per- dat, vbi Reus eſt, eius procurator, & aduocatus eſſe poſſu- mus, vt habetur in c. intelleximus, & ibi Pan. nu. 7. de iud. Marian. Socin. in d. c. inter alia, num. 102. de ſenten. excom. Et Adrian 4. Sent. tract. de Clauibus, qu. 3. principali, 5. ſed quoniam multis, ait excommunicato participari poſſe in ijs que damni euitationem concernunt. Quia opera mi- ſericordie, quæ alias in præcepto ſunt, reſpectu alicuius perſonæ, accedente excommunicatione, adhuc in præ- cepto manere videntur.

34 His omnibus apponi poteſt Regula, quam Pala. 4. d. 18. q. 6. art. 2. non longe à fine, & Gab. 4. diſt. 18. q. 3. ar. 1. Nor. 3. in fine, & Summa Aſtenſis, par. 2. lib. 7. tit. 12. quaſt. 27. poſuerunt, nimirum; Quæ dicta ſunt de exceptione quin- tuplicium perſonarum, quæ cum denunciatis commu- nicare poſſunt, intelligenda ſunt, niſi ex cauſa ſententiæ ag- grauando eis ſpecialiter communio interdicitur, ſicut ha- bet conſuetudo, quod quandoque patre, marito, vel Do- mino inderato, aggrauatur excommunicatio; & monentur filij, vxor, & ſubditi, vt ſe ab eorum communione ſub- trahant; quia quamuis licet diſpenſatiue communicare, non tamen iure communio; vnde talis diſpenſatio ex iuſta cauſa ſubtrahi poteſt. Sicut enim poteſt homo mitti in ex- ilium propter peccatum; ita etiam poteſt ſibi ſubtrahi ſo- latium ſuorum. Tales igitur perſonæ quamuis à commu- nione eorum ſeparari nõ poſſunt ratione ſubiectiõnis que conſequitur ad præceptum Diuinum, aut Naturale, qualis eſt illa, qua vxor tenetur debitum viro potenti redde- re; & filius vt patrem honoret, eique ſeruiat, & ſubueniat; a qua communione etiam per aggrauationem, & ſpecia- lem monitionem arceri non debent, nec poſſunt; & ſi mo- niti poſt excommunicentur, ſententia illa nulla eſſet, eo quod intolerabilem errorem expreſſum contineat, prohibendo contra legem Diuinam, aut Naturalem: commu- nio tamen in alijs, in quibus non cadit obligatio legis Di- uinæ aut Naturalis, etiam in his quinque caſibus exceptis ex cauſa prohiberi põt, qua ratione & vxor, & filius pro- hiberi poſſunt, ne cum marito, aut patre comedant, aut loquantur. Et ſic intelligendi ſunt modi communes tales; Nam dicere quod vxor in nullo plus vitet maritum excom- municatum, quam nõ excommunicatum, eſſet eam indu- cere ad cõtemptum Clauium Eccleſiæ: & ideo ſuper hoc cadere poteſt monitio, vt ſcilicet nec vxor aliter commu- nicet viro, quam ratione legis matrimonij tenetur; nec fili- us patri communicet, aut econuerſo, niſi quantum ex lege Diuina, aut Naturali obligatur. Si vero maritus vxorẽ aut filium pater verberibus ad communicandum ſibi cõ- pelleret in alijs actibus humanis, in hoc à neceſſitate excu- ſarentur, intelligendo neceſſitatem conſeruandi vitam

& ſanctatem corporis, & integritatem, ad quam quilibet lege naturali tenetur.

35 Addit etiam Vg. Tab. 2. c. 23. 5. 1. num. 11. ex Antonio Cordub. in Commentario ad I. ſi quis à liberis, 5. ſed vtrũ, ff. de lib. agnoſcend. alium caſum, in quo nec filius patri, nec vxor marito in neceſſitate extrema ſubuenire poſſunt, ſcilicet, quando à Romano Pontifice ſub excommunicationis pena præcipitur, ne quis Bannitis excommunicatis ſubueniat. Ratio eſt: quia ſicut damnatos ad mortem manibus iudicis eripere non licet, vbi ad mortem du- cur; ita pari ratione neceſſitos a fame liberare licet; cum ad hoc mortis genus ſummus Princeps eos adiudicauerit, quæ condemnatio legitima eſt ob publicam patriæ, & Reipublicæ vtilitatem, quæ parentibus antepoſenda eſt, vt habetur in l. minimè, & ibi Bar. & DD. notant, ff. de relig. & ſump. funer. & not. Pan. c. 2. de immun. Eccl. vnde ſubueniendo, excommunicationem incurrerent.

36 Difficultas ſola reſtat examinanda, An ſcilicet commu- nicans cum excommunicato propter metum mortis, excuſetur ab omni culpa, & pœnis iuris. In qua re nonnulli vt Pan. in c. factis, de his que vi met. cau. ſiunt. Raym. vtrũ ſtatut. Aſtenſis, par. 2. lib. 7. tit. 11. q. 21. Adrian. Quodlib. 1. ar. 3. verſ. ad Quintum, & in 4. ſententiæ de Clauibus qu. 1. princ. excep. 8. verſ. Quoad materiã, abſolmte docent, me- tum, nec à peccato, nec à pœnis iuris excuſare, & fauere vi- detur Palu. 4. d. 18. q. 6. art. 3. Concl. 1. & Ocham id verum eſſe fatetur in ſuo Dialogo, p. 1. li. 7. cap. 57. quem ſequitur Gabr. 4. d. 18. q. 3. ar. 3. du. 4. & fundant ſem textu d. ca. factis, de his que vi met. cau. ſiunt. vbi dicitur, quod metus non excludit prius culpam, ſed attenuat. Cuius ratio affi- gnatur; quia pro nullo metu debet quis mortale peccatum in- currere: Præſupponit igitur Decretalis illa, quod commu- nicans excommunicato peccat mortaliter. Quod ſi iſtis que obijciat, licitum eſſe communicare cõ excommunicato ad emendũ, vel petendum quæ ſunt victui, & amictui neceſ- ſaria, ne quis pereat, cõ ſi verè, de ſenten. excom. & præterea, periculum mortis ratione famis, & inopia immines à ſu- ti crimine excuſare, cõ ſi quis propter neceſſitatem, de ſenten. & proinde multo magis metu mortis licitum erit cum ex- cõicato participare. Hinc duobus modis reſpondent; Pri- mò quidem, cõicantem cum excommunicato petendo ne- ceſſaria victui & amictui, nec peccare mortaliter, nec venialiter; ſed neque excõicationem: minore incurrere, quia talis non directè agit ad communionem cum excommu- nicatis, ſed ad petendum neceſſaria, ne fame pereat: Qui verò metu mortis cõ excõicato participat, primo & principaliter conſentit in peccatum, & conſequenter pec- cat, & pœnas iuris incurrit; Non ſic in primo caſu. Secundo reſpondent, quod participans cum excommunicato me- tu mortis, peccat, & pœnas iuris incurrit; quia talis cõſen- ſus non poteſt eſſe abique malitia quam habet communio cum excommunicato; ſicut nec malitia actus fornicationis, vel adulterij tollitur, ſi quis metu grauiſſimo for- nicationem, vel adulterium committat, quia ſemper con- ſentit in actum prohibutum, qui adhuc malitiam habet, quam circumſtantia metus non tollit. At verò, qui ab ex- communicato alimenta ſibi neceſſaria petunt, debent peti, poteſt autem res debita peti ab excommunicato, cõ verè, de ſenten. excom. quæ circumſtantia tollit malitiã actus communicandi, ne aliis excommunicatus ex peccato ſuo commodum reportet, vnde Machabæi 1. Machab. 2. & Machab. 7. Iudæi, metu coacti carnes porcinas comedere noluerunt, quas tamen fame coacti comederunt; eo quod in primo caſu circumſtantia metus nõ abſtulit malitiam actus lege Moſaica prohibiti; cum tamen in ſecundo caſu fame imminens omnem malitiam ab eo actu excluſerit, quam ex prohibitione habebat.

37 Ceteri tamen auctores licitum eſſe putant metu mor- tis cum excõicato participare, vt colligi poterit ex his que tradunt S. Th. in addit. 3. p. q. 23. ar. 3. & Quodlib. 1. ar. 5. Sũma Aſtenſis, p. 2. li. 7. u. 1. ar. 1. q. 21. vbi ait hanc opinio- nem humaniorem, & veriorem eſſe, & citat etiã Hagon. in c. Quoniam multos, 1. 1. q. 3. Io. à Friburgo in Sũma Con- feſſorũ, ti. de ſenten. exc. q. 165. Ang. in ver. excom. 8. n. 1. 8. Io. Maior. 4. d. 18. q. 4. Sylu. ver. exc. 5. n. 23. du. 14. Mart. Led. 2. 4. q. 4.

- 2.4. quæst. 2. r. art. 3. in fine. Concluf. 2. Soc. lib. 1. de iustit. & iure. quæst. 6. art. 4. & expresse, in 4. d. 22. q. 1. artic. 4. post Concluf. quintam. ver. Ad questionem ergo. Cordub. Casu 142. Nau. in cap. Inter verba. 1. q. 3. prælud. 3. nu. 4. & in Manual. cap. 27. nu. 36. & nu. 239. & faciunt quæ docet in Manual. cap. 25. nu. 84. & tom. 2. Confil. Confil. 16. de hæret. num. 9. lib. 5. & in c. Fraternitas. 12. q. 2. num. 16. & seq. Couar. in c. Alma mater. 1. par. §. 3. nu. 9. verf. Quarto. de sent. excom. lib. 6. Bart. Medina. in 1. 2. quæst. 96. artic. 4. Alphonsus Viualdus. in Candelab. aureo. par. 2. tract. de excom. num. 101. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 21. §. 2. & cap. 23. §. 4. & alij recentiores; Ex quibus omnibus & has quatuor propositiones in hac materia deducemus, quibus positis, quid probabiliter tenendum sit, ostendemus.
- 38 *Prima propositio*: Non est committendum peccatum mortale, aut veniale propter quemcumque metum, etiam mortis, vt clarè colligitur ex cap. Primum, & c. Ne quis, 23. q. 2. & ibi gloss. in verbo, non occiditur, vnde si peccatum etiam veniale foret communicare cum excommunicato, aut in temporalibus, & humanis, aut in Diuinis propter quemcumque metum, etiam mortis, illis communicare non licet, vt expresse docet S. Thom. in addit. 3. par. q. 23. art. 3. ad 1. & Quodl. 1. art. 9. ad 3. Durand. distinet. 18. quæst. 5. ad 3. Ioan. a Friburgo, in Summa Confil. tit. de sent. excom. quæstio. 165. Panorm. in d. cap. Sacris, de his quæ vi met. cau. fiunt. & Couar. vbi supra, §. 3. nu. 9. verf. Tertio solet. Ratio est; quia peccatum nunquam est eligibile, si enim eligibile esset, non esset peccatum, & sic faciendo non peccaret.
- 39 *Secunda propositio*: Lex humana Ecclesiastica ex vi suæ potestatis, & auctoritatis ad aliquid agendum, aut vitandum sub pœna peccati mortalis, & cum periculo mortis obligare potest. Quæ propositio certa est, ex Caiet. 1. 2. quæst. 96. artic. 4. & Medina ibidem. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 25. art. 3. Soto. 4. dist. 2. quæst. 1. art. 4. post quintam Concluf. Alphons. Viualdo vbi supra, Couar. d. §. 3. nu. 9. verf. Tertio solet. & est communis DD. & patet, quia si Rex tibi potestatis, seu Respublica, ob bonum cômune exponere poterit vnum, vel plures ciues morti, ergo a fortiori Papa seu Ecclesia fideles ligare potest ad suæ legis obseruantiam sub peccato mortali, & cum periculo mortis. Deinde Deus ipse actum aliquem in genere virtutis, aut vitij per suum præceptum ponere potest; vt si Deus præciperet quod nullus in quadragesima carnes comederet, intemperantia esset illas comedere etiam cum periculo mortis. Et de facto Deus obligat homines ad suæ legis obseruantiam, etiam cum circumstantia mortis, vt in hac lege; Non mentieris; Non enim mentiri licet ad mortem vitandam; & proinde Rex, aut Papalem statuere possunt, quæ cum mortis periculo obliget. Siquidem potestas omnis a Deo est, Rom. 13. tam laica, quam spiritalis; & vt ibidè habetur, Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. & Luc. 10. Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit. & Hebr. 13. dicitur, Obedire præceptis vestris. vnde rectè Caiet. vbi supra, notat, quod si lex aliqua humana ad sui obseruantiam eam mortis periculo non obligat, id quidè non ex defectu potestatis in Legislatore est, sed ex eius bonitate, & intentione, in qua re nulla est inter Catholicos controuersia; Et ideo, si Lex hæc vitadi excommunicatos cum tanto periculo obliget, mors potius subeunda erit, quam cum illis ob vitandum metum mortis in casum cômunicare.
- 40 *Tertia propositio*: Lex Ecclesiastica non prohibet communicare cum excommunicato in temporalibus, & humanis, instante metu mortis, aut motu cadente in vitum constantem ita Geb. 4. dist. 18. q. 3. art. 3. dub. 4. Caiet. 1. 2. q. 96. art. 4. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 25. art. 3. Soto, 4. d. 22. q. 1. art. 4. post Concluf. 5. Couar. vbi supra, nu. 9. ad finem, verf. Quarto, de sent. excom. lib. 6. Id quod suaderi potest, quia ius Pontificium ex leuioribus causis permittit communicationem cum excommunicatis, scilicet iure patriæ potestatis, & cohabitationis conjugalis, & familiaritatis, & causa vilitatis, & necessitatis, vt habetur in cap. Quoniam multos, 1. 1. q. 3. ergo pari ratione, immo a fortiori ex-

cusantur, qui metu mortis cum excommunicatis participant; Vnde, si Rex cogat aliquem comedere carnes in feria sexta, aut quadragesima, non in cômptum Ecclesiæ, sed quia ipse comedit carnes. & complacet ei, quod alius comedat, licebit cum eo comedere, vt mortis periculum euitet. Et quia cum Ecclesia pia, & indulgens mater sit, non censetur, quod intendat filios suos in tali casu, & periculo ligare, ne aut carnes comedant, aut cum excommunicatus participant.

41 *Quarta propositio*: Lex Ecclesiastica non prohibet communicationem cum excommunicato etiam in Diuinis cû periculo mortis, sic Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 25. artic. 3. Soto 4. d. 22. q. 1. art. 4. post Concluf. quintam. Couar. vbi supra, §. 3. in fine. Nauarr. in dicto præludio 3. num. 4. Alphonsus Viuald. vbi supra nu. 101. Pie enim credendum est, nolle Ecclesiam quempiam ad vitandum excommunicatum cum tam graui periculo mortis obligare. Hæc tamen Conclufio procedit, nisi quando communicatio contingeret in crimine, vel in detrimentum fidei Catholice, aut in Ecclesiasticæ censuræ contemptum. Si quis enim hæreticus censuræ Ecclesiæ contemnens, in vilipendium Ecclesiasticæ disciplinæ mortem alicui comminaretur, nisi cum eo in Diuinis communicet, tunc mortem potius pati debet is, quam cum eo communicare. Sed si quispiam Tyrannus metu cogeret Sacerdotem, vt coram ipso Missam celebraret, non in cômptum religionis, nec in vilipendium fidei Catholice, & absque vlla herefese labe, & suspitione, sed tantum quia vult audire Missam, & injuriam sibi fieri putat, si alter non celebrat in sua presentia; talis celebrando nec peccaret, nec excommunicationem minorem incurreret; ita præfati auctores, & Summa Confil. tit. de sentent. excom. q. 165. Syluest. verbo, excom. 4. dub. 14. Maior. 4. dist. 18. quæst. 4.

42 *Et* pari ratione licebit metu mortis non dicere, vel non audire Missam in die festo, nisi iuberetur quis non audire, vel non dicere in contemptum Missæ; vel ad significandû per hoc Missam non esse faciendam, vel non continere consecrationem veri corporis Christi; hoc enim esset tacere, vel dicere aliquid contra Legem diuinam. Quamuis enim præceptum de audiendo, vel dicendo Missam aliquibus diebus, sit humanum, & ideo a faciendo ea non solum metu mortis, sed etiam aliud impedimentum iustum excuset, præceptum tamen de non tacendo, vel dicendo aliquid ad significandum, quod Missam celebrare non liceat, vel in ea non contineri verum Sacramentum corporis Christi, Diuinum est, a cuius obseruatione nullus mortis metus excusat.

43 *Ex* quibus omnibus manifestum est, quid respondendum sit ad vltimam partem d. c. sacris. de his quæ vi met. causa fiunt. quatenus significat participantem cum excommunicato, etiam metu mortis, peccare mortaliter; intelligitur enim, quando communicatio in Diuinis contingit quoad præiudicium fidei Catholice, vel in contemptum Clauium, & Ecclesiasticæ disciplinæ; aut etiam, quando participatio in crimine fit, vt commaniter tradunt auctores. Immo etiam vt ait Henriquez lib. 13. de excom. c. 23. §. 4. si inter multos sacram. in festo audientes adesset vnus denunciatus, cuius excom. nunciatio alijs occultata esset, non teneret Sacerdos recedere, aut Missam omittere, sicut nec alius, cui nota esset excom. nunciatio, si necessitas simul præcepti cum periculo alienæ famæ concurrat.

44 *Et* multo magis necessitas violentiæ excusat, vt si quis iniurus detineatur per vim, vt Diuinis interit coram excommunicato; in quo casu non oportet, vt oculos claudat, & aures obturet, vt serupulosè putat Caiet. in Summa, in verbo, excom. in fine; sed deuotè & reuerenter mysteria diuina adorare debet, si exire, aut fugere commodè non possit. Et de questione hac satis sint hæc, quæ ex probatis auctoribus breuiter collecta sunt.